

Lieta C-405/20

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2020. gada 28. augusts

Iesniedzējtiesa:

Verwaltungsgerichtshof (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 31. jūlijs

Kasācijas sūdzību iesniedzēji:

EB

JS

DP

Atbildētāja:

*Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter, Eisenbahnen und
Bergbau (BVAEB)*

Pamatlietas priekšmets

Tādas pensijas noteikšanas apstrīdēšana, kas notikusi, piemērojot apgalvoti diskriminējošu pensiju indeksācijas tiesisko regulējumu

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Savienības tiesību interpretācija, LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai spriedumā C-262/88 *Barber*, Protokolā Nr. 33 par LESD 157. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs)

par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (turpmāk tekstā – “Direktīva 2006/54/EK”), 12. pantā paredzētā principa par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm piemērošanas ierobežošanas laika ziņā ir jāinterpretē tādējādi, ka nav tiesiska pamatojuma tam, ka (Austrijas) pensijas saņēmējs, kas apgalvo par viņa diskriminēšanu ar to, ka tika piemērots tiesiskais regulējums par pamatlietās aplūkojamo ierēdņu pensiju indeksāciju 2018. gadā, atsaucas uz vienlīdzīgas attieksmes principu vai ka šāds tiesisks pamatojums ir daļējs – tikai attiecībā uz prasījuma daļu saistībā ar nodarbinātības periodiem pēc 1994. gada 1. janvāra?

2) Vai šis princips – vienlīdzīga attieksme pret vīriešiem un sievietēm (saskaņā ar LESD 157. pantu kopsakarā ar Direktīvas 2006/54/EK 5. pantu) – ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda netieša nevienlīdzīga attieksme kā tā, kas attiecīgajā gadījumā izriet no pamatlietās piemērojamā tiesiskā regulējuma par pensiju indeksāciju 2018. gadā, ir attaisnojama, ņemot vērā arī jau agrāk veiktus līdzīgus pasākumus un to kumulatīvās iedarbības radītos ievērojamos zaudējumus salīdzinājumā ar inflācijas dēļ notikušo pensiju patiesās vērtības indeksāciju (attiecīgā gadījumā 25 % apmērā), it īpaši:

- lai novērstu “plaisu” starp lielākām un mazākām pensijām (ko izraisītu regulāra indeksācija ar vienotu likmi), lai gan tā būtu tīri nomināla un vērtību attiecība paliktu nemainīga;
- lai radītu vispārēju “sociālu elementu” mazāko pensiju saņēmēju pirktspējas palielināšanas ziņā, lai gan: a) šis mērķis būtu sasniedzams, arī neierobežojot lielāku pensiju indeksāciju, un b) likumdevējs šādu pasākumu neparedz līdzīgā veidā – arī pirktspējas palielināšanai, veicot aktīvā dienestā esošo ierēdņu mazāku ienākumu indeksāciju inflācijas dēļ (par sliktu aktīvā dienestā esošo ierēdņu lielāku ienākumu indeksācijai) un neparedzēja tiesisko regulējumu par līdzīgu iejaukšanos citu nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmu (bez valsts dalības) pensiju vērtības indeksācijā, lai (par sliktu lielāku pensiju indeksācijai) palielinātu mazāko pensiju pirktspēju;
- lai uzturētu un finansētu “sistēmu”, lai gan ierēdņu pensijas izmaksā nevis apdrošināšanas iestāde no apdrošināšanas veidā organizētas un no iemaksām finansētas sistēmas, bet gan federācija kā pensionēto ierēdņu darba devējs – kā atlīdzību par veikto darbu, kas nozīmē, ka izšķiroša nozīme būtu nevis kādas sistēmas uzturēšanai vai finansēšanai, bet galu galā tikai budžeta apsvērumiem;
- tādēļ ka tas ir patstāvīgs attaisnojošs iemesls vai (vēl pirms tam) jau sākotnēji izslēdz pieņēmumu par vīriešu netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ Direktīvas 2006/54/EK izpratnē, ja tas, ka statistiski būtiski lielākā skarto vīriešu daļa ietilpst lielāku pensiju saņēmēju grupā, ir kvalificējams kā sekas tam, ka sievietēm parasti – it īpaši agrāk – netika nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas nodarbinātības un profesijas jomās; vai

tādēļ ka šis tiesiskais regulējums ir pieļaujams kā pozitīva rīcība LESD 157. panta 4. punkta izpratnē?

Attiecīgās Savienības tiesību normas

LESD 157. pants

Protokols (Nr. 33) par Līguma par Eiropas Savienības darbību 157. pantu

Līgums par Eiropas Ekonomikas zonu, 6. un 69. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos, 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. un 12. pants; 14., 17. un 18. apsvērums

Attiecīgās valsts tiesību normas un parlamenta dokumenti

Pensionsgesetz 1965 [1965. gada Pensiju likums], 41. pants

Allgemeines Sozialversicherungsgesetz [Vispārīgās sociālās apdrošināšanas likums], 108.f, 108.h un 711. pants

Pensionsharmonisierungsgesetz 2004 [2004. gada Pensiju saskaņošanas likums] un parlamenta dokumenti (*RV 653 BlgNR 22. GP*)

Pensionsanpassungsgesetz 2018 [2018. gada Pensiju indeksācijas likums] un parlamenta dokumenti (*RV 1767 BlgNR 25. GP*)

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Katrs no kasācijas sūdzību iesniedzējiem atrodas publiski tiesiskās pensijas attiecībās ar federāciju un saņem pensiju atbilstoši *Pensionsgesetz 1965* (turpmāk teksta – “*PG 1965*”).
- 2 Kasācijas sūdzības iesniedzējs ar numuru Ro 2019/12/0005 protokolētajā kasācijas tiesvedībā ir dzimis 1940. gada 5. februārī un atrodas pensijā kopš 2000. gada 1. septembra. Viņš 2017. gadā saņēma bruto ikmēneša pensiju 6872,43 EUR apmērā. Kasācijas sūdzības iesniedzējs ar numuru Ra 2019/12/0006 protokolētajā kasācijas tiesvedībā ir dzimis 1948. gada 28. jūlijā un atrodas pensijā kopš 2013. gada 1. decembra. Viņš 2017. gadā saņēma bruto ikmēneša pensiju 4676,48 EUR apmērā. Kasācijas sūdzības iesniedzējs ar numuru Ra 2019/12/0054 protokolētajā kasācijas tiesvedībā ir dzimis 1941. gada 11. janvārī un atrodas pensijā kopš 2006. gada 2. marta. Viņš 2017. gadā saņēma bruto ikmēneša pensiju 5713,22 EUR apmērā.

- 3 Katrs no kasācijas sūdzību iesniedzējiem lūdza ar lēmumu noteikt viņa pensijas apmēru no 2018. gada 1. janvāra. Ar attiecībā uz kasācijas sūdzību iesniedzējiem lietās Ro 2019/12/0005 un Ra 2019/12/0054 pieņemtajiem lēmumiem šajā ziņā tika noteikts, ka pensijas apmērs 2018. gadā nav jāindeksē, jo attiecīgā pensija pārsniedz kā maksimālo indeksējamās pensijas apmēru – 4980 EUR. Ar attiecībā uz kasācijas sūdzības iesniedzēju lietā Ra 2019/12/0006 pieņemto lēmumu pensijas apmērs tika palielināts par 0,2989 %.
- 4 Kasācijas sūdzību iesniedzēji šos lēmumus pārsūdzēja ar tādu pamatojumu, ka viņiem piemērojamais tiesiskais regulējums par pensiju indeksāciju 2018. gadā ir pretrunā Savienības tiesību normām, jo tas radot netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ. Iesniedzējtiesā tagad tiek izskatītas kasācijas sūdzības par *Bundesverwaltungsgericht* [Federālās administratīvās tiesas] (turpmāk tekstā – “BVwG”) nolēmumiem šajās trīs tiesvedībās.
- 5 Šīm lietām nozīmīgais konteksts ir iesniedzējtiesas aprakstītā tiesību normu attīstība. Proti, līdz ar *Pensionsharmonisierungsgesetz 2004* Austrijas sociālās apdrošināšanas tiesību jomā (un ierēdņu pensiju tiesību jomā) tika ieviests jauns tiesiskais regulējums par pensijas vērtības ikgadējās indeksācijas kārtību. Ar *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (turpmāk tekstā – “ASVG”) 108.h pantā ietvertu vispārēji saistošo normu likumdevējs paredzēja, ka ikvienas pensijas apmērs ik gadu tiek pielāgots inflācijas koeficientam. Šā tiesiskā regulējuma mērķis bija piesaistīt pensijas patēriņa cenu izmaiņām un tādējādi nodrošināt pensionāru pirktspējas saglabāšanu visā ienākumu gūšanas periodā.
- 6 Kasācijas sūdzību iesniedzēji saņemtās pensijas reglamentē nevis ASVG, bet gan *PG 1965*, kas ir to ierēdņu pensiju regulējums, kuri dzimuši pirms 1955. gada, ar kuriem vēlākais 2005. gadā izveidotas publiski tiesiskas dienesta attiecības un kuri pēc tam ir devušies pensijā.
- 7 Līdz brīdim, kad stājās spēkā *1. Budgetbegleitgesetz 1997* [1997. gada Budžeta pirmais pavadlikums], regulārā (ierēdņu) pensiju vērtības indeksācija ar *PG 1965* tika reglamentēta tādējādi, ka pensijas tika palielinātas par tādu apmēru, par kādu palielinājās aktīvā dienestā esošo ierēdņu ienākumi. Kopš *1. Budgetbegleitgesetz 1997* spēkā stāšanās ierēdņu pensiju indeksācija ir reglamentēta tādējādi, ka *PG 1965* 41. pants ietver atsauces uz ASVG normām. Spēkā esošajā *PG 1965* 41. panta 2. punkta redakcijā šī atsauce uz ASVG ir formulēta tā, ka ar *PG 1965* reglamentētās pensijas “indeksē tajā pašā laikā un tādā pašā apmērā kā valsts obligātās pensiju apdrošināšanas sistēmas pensijas”. Ar *PG 1965* 41. panta 4. punktu par piemērojamu ir atzīta speciālā norma, kas attiecas uz pensiju indeksāciju 2018. gadā.
- 8 No parlamenta materiāliem par *Pensionsharmonisierungsgesetz 2004* ietvertā regulējuma par pensiju regulāro indeksāciju, kas paredzēta ASVG, izriet, ka ir jāizveido sistēma, pamatojoties uz principu, ka paredzētā visu pensiju vērtības pielāgošana atkarībā no inflācijas ik gadu notiek automātiski tādā apmērā, kādā ir palielinājušās patēriņa cenas. Turklāt no šiem materiāliem izriet, ka tam vajadzētu

būt vispārējam ilgtermiņa tiesiskam regulējumam, kas tomēr neizslēdz, ka atsevišķos gados likumdevējs no tā neatkāpjas ar ierobežotiem izņēmumnoteikumiem. No aprakstītās, 2004. gadā izveidotās vispārīgās ASVG pensiju indeksācijas regulēšanas sistēmas likumdevējs nākamajos gados arvien ir atkāpies un ir pieļāvis atsevišķas atkāpes no vispārējās pensiju indeksācijas, kas parasti piesaistīta inflācijas koeficientam, tādā veidā, ka atsevišķos gados pensiju palielināšana, kura diferencēta atkarībā no pensijas apmēra, bija mazāka, dažos gados procentuāli (neatkarīgi no pensijas apmēra) tika samazināta un dažos gados vispār nenotika.

- 9 Attiecībā uz 2018. gadu likumdevējs ar *Pensionsanpassungsgesetz 2018* [2018. gada Pensiju indeksācijas likumu] (turpmāk tekstā – “PAG 2018”) izdarīja šādu punktuālu atkāpi, proti, noteica degresīvu pensijas indeksācijas apmēru atkarībā no pensijas lieluma, pilnīgi izslēdza no indeksācijas tās pensijas, kuru apmērs mēnesī pārsniedz 4980 EUR, un indeksāciju pensijām, kuru apmērs bija no 3355 līdz 4989 EUR, reglamentēja pēc procentuālām likmēm, kas lineāri samazinās no 1,6 līdz 0 (ASVG 711. pants).

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 10 Kasācijas sūdzību iesniedzēji savās sūdzībās *BVwG* norādīja, ka viņiem piemērojamie tiesību akti darba samaksas (atalgojuma) un pensiju jomā kopš 1995. gada nepārtraukti ir pasliktinājušies. Kopš 1998. gada 31. decembra pensijas apmērs vairs netiekot indeksēts līdz ar izmaiņām aktīvā dienestā esošo ierēdņu ienākumos (kā tas bija paredzēts līdz tam brīdim spēkā esošajā *PG 1965* 41. panta 2. punkta redakcijā), bet gan pēc indeksācijas faktora, kas būtībā atspoguļo pirktpējas izmaiņas.
- 11 Lai atspoguļotu negatīvo ietekmi, kas viņus skārusi pēdējos gados saistībā ar viņu pensiju apmēra regulāro indeksāciju, kasācijas sūdzību iesniedzēji uzskaitīja no 2001. līdz 2017. gadam attiecīgi pieņemtus indeksācijas noteikumus. Saskaņā ar tiem laikā no 2001. līdz 2012. gadam pensijas esot attiecīgi tikušas indeksētas tādējādi, ka indeksācija attiecībā uz lielākām pensijām (salīdzinājumā ar indeksāciju attiecībā uz mazākām pensijām) esot notikusi tikai mazākā apmērā vai tikai par fiksētu summu un ka arī tajos gados, kuros pensijas indeksētas neatkarīgi no pensijas apmēra, palielinājums esot bijis ievērojami mazāks nekā principā paredzētais indeksācijas faktors.
- 12 2018. gadā esot ticis piemērots strīdīgais tiesiskais regulējums, kurš diviem kasācijas sūdzību iesniedzējiem esot izraisījis izslēgšanu no pensijas indeksācijas, bet trešajam – būtiski mazāku pensijas indeksāciju.
- 13 Ar *PAG 2018* ieviestais tiesiskais regulējums radot netiešu diskrimināciju dzimuma dēļ, ko nepieļaujot Savienības tiesību normas. Lai pierādītu šīs tiesiskā regulējuma sekas, kasācijas sūdzību iesniedzēji iesniedza izvērtējumu, kas balstīts uz statistiku un kurā ar *PG 1965* reglamentēto pensiju un pabalstu saņēmēji sagrupēti pēc dzimuma un ienākumu apmēra. Tas liecina, ka to personu

kategorijā, kuru saņemtie ienākumi pārsniedz 4980 EUR, ietilpstot 8417 vīrieši un tikai 1086 sievietes (attiecība kopumā: 1:7,7). Ja ņem vērā tikai pensijas (t.i., neņemot vērā pabalstu saņēmējus), šajā ienākumu kategorijā ietilpstot 8417 vīrieši un 1040 sievietes (attiecība 1:8).

- 14 Argumentu par Savienības tiesībām pretrunā esošu diskrimināciju dzimuma dēļ *BVwG* visās trīs tiesvedībās atspēkoja ar attaisnojošiem iemesliem, proti, vispirms tā konstatēja, ka Tiesas atzinumi 2011. gada 20. oktobra spriedumā *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675) nav attiecināmi uz šo situāciju, jo šajā gadījumā esot konstatējama nevis diskriminācija “minimālo pensiju” jomā, bet gan nelabvēlīga attieksme dzimuma dēļ attiecībā pret “lielāku pensiju” saņēmējiem, kuriem esot jāpiemēro “cits kritērijs”. Turklāt tā konstatēja, ka “labāka grupas situācija”, ja tā saistīta ar nelabvēlīgu attieksmi pabalstu paaugstināšanā, nevarot radīt diskrimināciju.
- 15 Atbildētāja norāda, ka *PAG 2018* tiesiskā regulējuma mērķis ietverot arī “sociālu elementu”.
- 16 Par to liecinot tas, ka pēdējos gadu desmitos neesot pieņemts gandrīz neviens lēmums par lineāru pensiju indeksāciju, kas procentuāli būtu palielinājusi pensijas tādā pašā apmērā. Kopš 2006. gada pensijas par vienu un to pašu procentlikmi esot tikušas palielinātas tikai 2013., 2014., 2015. un 2017. gadā. Visos pārējos gados esot notikusi sociāli diferencēta pensiju indeksācija par labu mazākajām pensijām. Ja ik gadu tiktu piemērots princips, ka pensijas neatkarīgi no ienākumu apmēra tiek indeksētas pēc tās pašas procentlikmes, īsā laikā rastos neattaisnojama “plaisa”.
- 17 Tādēļ, raugoties gan no pirktspējas saglabāšanas, gan no sociālā līdzsvara skatupunkta, esot saprotams, ka likumdevējs reglamentējoši iejaucas, palīdzot personām ar zemiem ienākumiem, bet lielāku ienākumu gadījumā nesaskatot nepieciešamību palielināt pirktspēju. Esot acīmredzami, ka ļoti lielu pensiju gadījumā indeksācija, kas mazāka nekā mazu pensiju gadījumā, neapdraudot (joprojām stipri virs vidusmēra esošās) pensijas vērtību vai attiecīgi sasniegto dzīves līmeni. Iespējas norādīt uz sociālajiem aspektiem šajā gadījumā esot vēl jo lielākas, jo ļoti lielas pensijas vēl mazākā mērā nekā mazākas pensijas tiekot segtas no iemaksām, kas nozīmējot, ka šajos gadījumos “atbilstības principam” ir “mazāk svarīgs nekā nodrošinātības princips”. Taču pensijas saņēmējs varot “tikt uzskatīts par atbilstoši nodrošinātu katrā ziņā arī tad”, ja viņa “ASVG paredzēto maksimālo pensiju pusotru reizi pārsniedzošā” pensija netiek indeksēta tādā pašā apmērā kā mazās un vidējās pensijas.
- 18 Lielu pensiju gadījumā mazāka indeksācija esot ne tikai pieļaujama, bet arī vēlama – kā sociāla līdzsvarošana par īpaši liela nodrošinājuma saņemšanu. Likumdevēja izvēlētā, uz sociāliem aspektiem balstītā diferenciacija, veicot pensiju indeksāciju 2018. gadā, esot tikusi pamatota ar to, ka virs vidusmēra līmeņa pieaugošās pārtikas produktu izmaksas un dzīves dārdzība ietekmē tieši mazās un vidējās pensijas.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

Pirmais prejudiciālais jautājums

- 19 Tas, ka strīdīgā pensiju indeksācija (katrā ziņā attiecībā uz pensionētiem federālā civildienesta ierēdņiem) ir kvalificējama kā “darba samaksa” un no “nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas” izrietošs pabalsts Savienības tiesībās nostiprinātajā šo jēdzienu izpratnē, pamatlietām ir nozīmīgi tiktāl, ciktāl principa par vienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm piemērojamība laika ziņā saistībā ar pabalstiem no nodarbinātības sociāla nodrošinājuma sistēmas ir tikusi ierobežota ar 1990. gada 7. maija spriedumu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209). Šajā sakarā ir jānoskaidro šā ierobežojuma piemērojamība (un attiecīgā gadījumā iedarbības veids) saistībā ar pamatlietās aplūkojamo pensiju indeksācijas tiesisko regulējumu.
- 20 Tiesa atsevišķu dalībvalstu tiesību aktos paredzētās ierēdņu pensijas ir kvalificējusi kā “darba samaksu” LESD 157. panta izpratnē un “no nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas izrietošus pabalstus” Direktīvas 2006/54/EK (vai attiecīgi iepriekšējās Direktīvas 86/378/EEK) izpratnē.
- 21 Austrijas federālā civildienesta ierēdņu pensijas, kas reglamentētas ar *PG 1965*, Tiesa jau 2015. gada 21. janvāra spriedumā *Felber* (C-529/13, EU:C:2015:20, 23. punkts) ir atzinusi par darba samaksu LESD 157. panta izpratnē. Turklāt 2016. gada 16. jūnija spriedumā *Lesar* (C-159/15, EU:C:2016:451, 27.–29. punkts) Tiesa ir nospriedusi, ka šīs pensijas Direktīvas 2006/54/EK definīciju izpratnē ir jāuzskata par pabalstiem, kas izriet no nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas. No minētā izriet, ka kasācijas sūdzību iesniedzēju saņemtās pensijas ietilpst LESD 157. pantā minētajā darba samaksas jēdzienā un ir uzskatāmas par pabalstiem, kas izriet no nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas, Protokola Nr. 33 par LESD 157. pantu, kā arī Direktīvas 2006/54/EK 2. nodaļas izpratnē.
- 22 Protokolā Nr. 33 par LESD 157. pantu un Direktīvas 2006/54/EK 12. pantā attiecībā uz pabalstiem, kas izriet no nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas, ir paredzēts principa par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm piemērošanas ierobežojums laika ziņā. Šis ierobežojums balstās uz spriedumā *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) paredzēto šā sprieduma iedarbības ierobežojumu laika ziņā.
- 23 Turklāt attiecībā uz dalībvalstīm, kuras – tāpat kā Austrija – Eiropas Ekonomikas zonai pievienojās 1994. gada 1. janvārī, Tiesa ir atzinusi, ka atbilstoši EEZ līguma 6. un 69. pantam šis līgums saistībā ar tā piemērojamību laikā attiecībā uz pensijām, kas izriet no nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmas, ir jāinterpretē, ņemot vērā spriedumu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209). Līdz ar to atsaukšanās uz principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm “nevar notikt saistībā ar pensijām par nodarbinātības periodiem pirms 1994. gada 1. janvāra” (spriedums, 2002. gada 12. septembris, *Niemi*, C-351/00,

EU:C:2002:480, 55. punkts). Attiecīgs secinājums izriet arī no Direktīvas 2006/54/EK 12. panta 3. punkta.

- 24 Tādēļ vismaz saistībā ar tiesībām uz pensiju pēc būtības un to (netieši arī no nodarbinātības periodiem atkarīgo) sākotnējo apmēru iesniedzējtiesai nav šaubu par to, ka pensiju saņēmēji uz principu par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm var atsaukties vienīgi tad, ja viņi lūdz pabalstus, kas attiecas uz nodarbinātības periodiem pēc 1994. gada 1. janvāra.
- 25 Tomēr ir jānoskaidro, vai un kādā apmērā ierobežojums laika ziņā ietekmē arī kasācijas sūdzību iesniedzēju iespējas atsaukties uz principu par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm saistībā ar pensiju indeksāciju 2018. gadā.
- 26 Uz šiem jautājumiem teorētiski ir iespējams atbildēt trejādi. Pirmkārt, būtu iespējams pensiju indeksāciju uzskatīt par pabalsta daļu, kas attiecas uz nodarbinātības periodiem pirms 1994. gada 1. janvāra, kas nozīmētu, ka kasācijas sūdzību iesniedzējiem ir pilnīgi liegta iespēja atsaukties uz LESD 157. pantā un Direktīvā 2006/54/EK minēto vienlīdzīgas attieksmes principu. Tomēr pretēji šādai interpretācijai ir gan spriedumos *Ten Oever* (C-109/91, EU:C:1993:833) un *Neath* (C-152/91, EU:C:1993:949) ietvertie skaidrojumi, gan Protokola Nr. 33 formulējumā ietvertais formulējums “ja un ciktāl”, ar ko ierobežojuma sekas laika ziņā, šķiet, ir attiecinātas tikai uz nodarbinātības periodiem pirms atskaites datuma.
- 27 Minētais varētu liecināt par labu otram interpretācijas variantam – ka uzkrātie nodarbinātības periodi saistībā ar tiesībām uz pensiju liedz atsaukties uz vienlīdzīgas attieksmes principu tikai tiktāl, ciktāl tie uzkrāti pirms atskaites datuma. Šis otrais interpretācijas variants varētu nozīmēt, ka, indeksējot katra kasācijas sūdzības iesniedzēja pensiju, ir jānoskaidro, kāda ir viņa pēc 1994. gada 1. janvāra nostrādātā nodarbinātības perioda attiecība pret viņa nodarbinātības periodu kopumā, un tikai attiecībā uz šo pirmo daļu ir jānodrošina pensijas indeksācija nediskriminējošā veidā.
- 28 Trešais interpretācijas variants būtu tāds, ka uz spriedumu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) balstītajā Protokolā Nr. 33 (un Direktīvas 2006/54/EK 12. pantā) paredzētā ierobežošana laika ziņā jau *a priori* nav piemērojama tādām pabalstu daļām kā ik gadu veicamā pensiju indeksācija. Iesniedzējtiesa uzskata, ka par labu šo variantu liecina šādi iemesli.
- 29 Kasācijas sūdzību iesniedzēji atsauca uz vienlīdzīgas attieksmes principu, nevis argumentējot pret – no nodarbinātības periodiem atkarīgo – pensijas izmaksas sākumu un sākotnējā pensijas apmēra aprēķināšanu *per se*, bet gan lūdzot vienlīdzīgu attieksmi saistībā ar ik gadu (no jauna) veicamo prasījuma indeksāciju. Valsts tiesību normas attiecībā uz ikgadējo pensijas indeksāciju neietver nekādas norādes par konkrētiem nodarbinātības periodiem; indeksācija pienākas neatkarīgi no tā, vai tā attiecas uz pensijas saņēmējiem ar nodarbinātības periodiem pirms vai pēc 1994. gada.

- 30 Tādēļ iesniedzējtiesai ir šaubas jau par to, vai pensiju indeksācijas pabalsts Protokola Nr. 33 izpratnē ir jāuzskata par pabalstu, kas var tikt “attiecināts” uz konkrētiem nodarbinātības periodiem.
- 31 Pret ierobežojumu laika ziņā, kas ieviests ar spriedumu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) un apstiprināts ar Protokolu Nr. 33 (kā arī Direktīvas 2006/54/EK 12. pantu), varētu liecināt arī tā nolūks. Tiesa ierobežojumu laika ziņā atzina, ņemot vērā apsvērumus par tiesiskas paļāvības aizsardzību. Vienlīdzīgas attieksmes principa ierobežošanas laika ziņā piemērojamību attiecībā uz pamatlietās strīdīgo pensiju indeksāciju nevarētu izsecināt arī no līdzšinējās Tiesas judikatūras. Spriedumos, kuros konkrēti ir piemērots ierobežojums laika ziņā sprieduma *Barber* un Protokola par LESD 157. pantu izpratnē, runa ir par situācijām, kurās strīds bija par prasījumiem, kuri izriet no valsts tiesību normām un kuri normatīvā ziņā ir atkarīgi no nodarbinātības vai stažēšanās periodiem, proti, kuri pabalstu padarīja atkarīgu no priekšnosacījuma par konkrētiem nodarbinātības periodiem (skat., piemēram, spriedumus, 1993. gada 6. oktobris, *Ten Oever*, C-109/91, EU:C:1993:833, 3. punkts, 1993. gada 22. decembris, *Neath*, C-152/91, EU:C:1993:949, 3.–5. punkts, 2002. gada 12. septembris, *Niemi*, C-351/00, EU:C:2002:480, 13. punkts, un 2003. gada 23. oktobris, *Schönheit* un *Becker*, C-4/01 un C-5/02, EU:C:2003:583, 17. un 20. punkts).
- 32 1994. gada 28. septembra spriedumā *Coloroll Pension Trustees* (C-200/91, EU:C:1994:348) Tiesa puda nostāju jautājumā, ciktāl ar spriedumu *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209) ieviestais ierobežojums laika ziņā ir piemērojams pabalstiem, kas “nav atkarīgi no faktiskā nodarbinātības perioda ilguma”. Tā šajā ziņā nosprieda, ka saistībā ar pabalstu, kas “balstās tikai uz to, ka tāda notikuma norisināšanās brīdī, kas dod tiesības uz pabalstu, pastāv nodarbinātības attiecības” un kas nav atkarīgs no iepriekšējo nodarbinātības periodu ilguma”, sprieduma *Barber* iedarbības ierobežojums laika ziņā “ir piemērojams tikai gadījumos, kad šis notikums ir noticis pirms 1990. gada 17. maija” (skat. šā sprieduma 57.–60. punktu).
- 33 Iesniedzējtiesas ieskatā, ņemot vērā šo judikatūru, arī saistībā ar pensiju indeksāciju 2018. gadā ir atrodamas norādes, kas atbalsta pieņemumu, ka ierobežojums laika ziņā šeit nav piemērojams.

Otrais prejudiciālais jautājums

- 34 Saskaņā ar Tiesas judikatūru netieša diskriminācija dzimuma dēļ pastāv, piemēram, tad, ja valsts pasākuma, lai gan tas formulēts neitrāli, piemērošana faktiski rada nelabvēlīgu situāciju vienam dzimumam salīdzinājumā ar citu dzimumu. Šāds pasākums atbilst vienlīdzīgas attieksmes principam tikai tad, ja tā izraisīto atšķirīgo attieksmi starp divām personu kategorijām attaisno objektīvi apstākļi, kam nav nekādas saistības ar diskrimināciju dzimuma dēļ (skat. spriedumu *Brachner* C-123/10, EU:C:2011:675, 56. punkts, un 2014. gada 17. jūlija spriedumu *Leone*, C-173/13, EU:C:2014:2090, 41. punkts).

- 35 No *PG 1965* 41. panta 4. punkta (kopsakarā ar *ASVG 108.h* un 711. pantu) izriet, ka pensionētie federālā civildienesta ierēdņi, kuri saņem ikmēneša bruto pensiju, kas pārsniedz konkrētu apmēru, salīdzinājumā ar federālā civildienesta ierēdņiem pensionāriem, kuru pensija ir mazāka, saistībā ar ikgadējo pensijas indeksāciju inflācijas dēļ tika nostādīti nelabvēlīgā situācijā, jo viņiem – salīdzinājumā ar mazāku pensiju saņēmējiem – tika (pilnīgi vai gandrīz pilnīgi) liegta šāda vērtības palielināšana.
- 36 Ņemot vērā iepriekš minēto judikatūru, šīs nelabvēlīgās sekas iespējami diskrimināciju dzimuma dēļ attaisno tad, ja nelabvēlīgās sekas skar ievērojami vairāk vīriešu nekā sievietes. Attiecīgu pieņēmumu *BVwG* ir izdarījis pārsūdzētajos nolēmumos. Tāpēc iesniedzējtiesai rodas tiesību jautājums par to, vai ar pensiju indeksāciju 2018. gadā, iespējams, radītā netiešā diskriminācija dzimuma dēļ, ņemot vērā Savienības tiesības, var tikt uzskatīta par attaisnojamu.
- 37 Sociālais elements, uz kuru atbildētāja ir norādījusi īpaši, izvirza jautājumu, vai *PG 1965* 41. panta mērķi tiek sasniegti samērīgi un arī pietiekoši saskaņotā un sistemātiskā veidā, lai varētu izpildīt Savienības tiesībās diskriminācijas attaisnojumam izvirzītās prasības.
- 38 Dalībvalstīm sociālās politikas jomā gan ir plaša rīcības brīvība. Tomēr šī rīcības brīvība nedrīkst izraisīt situāciju, ka tāds Savienības tiesību pamatprincips kā princips par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm tiktu atstāts bez satura. Tas tādēļ, ka, ja, lai attaisnotu strīdīgo indeksācijas tiesisko regulējumu, tiek norādīts uz ideju par sociālo līdzsvaru starp lielāku pabalstu un mazāku pabalstu saņēmējiem, nākas šaubīties par pasākuma acīmredzamu nepieciešamību, lietderību un, it īpaši, saskaņotību.
- 39 Ņemot vērā minētos sociālos aspektus, šīs šaubas izriet no apstākļa, ka šis pasākums attiecas tikai uz pensiju saņēmējiem (un arī šajā ziņā tikai uz konkrētām grupām). Sociālās politikas pasākumi pastāv attiecīgi iederīgu instrumentu formā, kuru piemērošanas jomas saturs ir attiecīgi objektīvi formulēts (progresīvas ienākuma nodokļa likmes, transfēra maksājumi un citi ar nodokļiem finansēti pabalsti). Tādēļ, ciktāl strīdīgā tiesiskā regulējuma attaiņošanai tiek norādīts sociālā līdzsvara aspekts, var konstatēt pretrunas ar vispārīgiem sociālās politikas instrumentiem, ja, iejaucoties vērtības indeksācijā, tiek veikti tādi pasākumi (tikai) attiecībā pret konkrētu iedzīvotāju daļu (konkrētiem pensiju saņēmējiem), kuri šai grupai turklāt tiek piemēroti papildus jau esošajiem sociālās politikas instrumentiem, savukārt citas iedzīvotāju grupas no šāda papildu pasākuma ir izslēgtas.
- 40 Šaubas par pasākuma saskaņotību rodas, ņemot vērā arī ar *PG 1965* reglamentēto pensiju īpašo raksturu. Saskaņā ar valsts tiesību normām personas, uz kurām attiecas šajā gadījumā piemērojamais, *PG 1965* 41. pantā ietvertais tiesiskais regulējums (pensionēti ierēdņi), atrodas īpašā situācijā, kas principā atšķiras no to personu situācijas, kuras saņem pensijas no sociālās apdrošināšanas sistēmām: lai gan *PG 1965* pensiju indeksācijas nolūkā ietver atsauces uz konkrētām *ASVG*

normām, *PG 1965* paredzētās tiesības uz pensiju pēc sava nolūka, finansējuma un tiesību būtības balstās uz koncepciju, kas atšķiras no tās, kura ir likta sociālās apdrošināšanas tiesiskajā regulējumā (piemēram, *ASVG*) paredzēto pensiju pamatā.

- 41 Ierēdniecības attiecību īpatnība ir tāda, ka, vispirms, ar iecelšanu ierēdņa amatā tiek nodibinātas dienesta attiecības uz mūžu. Ņemot vērā to, ka ierēdniecības dienesta attiecības turpinās visu mūžu, dienesta attiecības turpinās arī pensijas gados, jo arī uz pensionētajiem ierēdņiem joprojām attiecas ierēdņiem noteiktie dienesta pienākumi un viņiem joprojām ir piemērojamas disciplinārās tiesības. Tiesības uz pensiju balstās uz dienesta attiecību pastāvēšanu, un tās tiek zaudētas, ja pensionētais ierēdnis šīs attiecības izbeidz, tiek atlaists (saskaņā ar disciplinārajām tiesībām) vai darba attiecības beidzas *ex lege*. Ierēdņa pensija ir darba devēja darba samaksa par veikto darbu. Saskaņā ar *Verfassungsgerichtshof* [Konstitucionālās tiesas] (Austrija) un *Verwaltungsgerichtshof* [Administratīvās tiesas] (Austrija) judikatūru ierēdņu pensijām nepiemīt nedz apdrošināšanas, nedz nodrošinājuma pabalsta iezīmes. Ierēdņu pensiju būtisko raksturīgo iezīmi citastarp veido tas, ka ierēdņa dienesta attiecības ir tiesiskās attiecības uz mūžu, kuru ietvaros arī pensija ir vienīgi darba devēja nodrošināts ienākums. Tādējādi šis vienīgi darba devēja nodrošinātais ienākums būtībā atšķiras no ienākuma, kas apdrošinātai personai tiek piešķirti no valsts obligātās pensijas apdrošināšanas sistēmas.
- 42 Ar *PG 1965* reglamentēto pensiju maksātājs ir federācija; aktīvā dienestā esoša ierēdņa veicamās iemaksas saņem nevis kāda iestāde pensijas apdrošināšanas sistēmas ietvaros, bet gan tās tiek ieskaitītas federācijas budžetā. Attiecīgi federācija par ierēdņiem neveic “darba devēja iemaksas” saistībā ar pensijas apdrošināšanu, kā to dara darba devēji par saviem darbiniekiem. Līdz ar to *PG 1965* reglamentēto civildienesta ierēdņu pensiju gadījumā nav runas par pensijām no sistēmas, kas finansēta ar iemaksām, un šis apstāklis ierēdņus apvieno vienā riska grupā.
- 43 Šī atšķirība, šķiet, ir nozīmīga vērtējumam par pasākuma nepieciešamību, lietderību un saskaņotību. Ja sociālās apdrošināšanas sistēmā (kas balstīta uz ideju apdrošināt vienā riska grupā apvienotu personu sociālos riskus, piemēram, ar vecumu saistītus riskus ar finansējumu no iemaksām) apsvērumi par sociālo līdzsvaru vienas riska grupas ietvaros starp lielāku pensiju saņēmējiem un mazāku pensiju saņēmējiem šajā sistēmā jau varētu būt ņemti vērā, tādā sistēmā kā ar *PG 1965* reglamentētā sistēmā, kas attiecas uz pensionētajiem ierēdņiem un kas balstās uz ideju par dienesta attiecībām uz visu mūžu, kuru ietvaros arī pensijas tiek maksātas kā darba samaksa par paveikto darbu, tas var izpausties citādi.
- 44 Ņemot vērā, ka ierēdņu ienākumiem gan aktīvā dienestā, gan pensijā piemīt darba samaksas iezīmes, raugoties no vairākiem aspektiem, rodas šaubas par pasākuma saskaņotību.

- 45 Lai gan likumdevējs ievērojami ierobežoja ikgadējo ienākumu vērtības indeksāciju 2018. gadā attiecībā uz – šajā gadījumā skartajiem – pensionētajiem ierēdņiem, tas šādu “sociālā līdzsvara” pasākumu nav veicis attiecībā uz ierēdņiem, kas atrodas aktīvā dienestā. Aktīvā dienestā esošo ierēdņu ienākumi netika diferencēti indeksācijas vajadzībām, bet vispārēji tika piemērots pēc ienākumu apmēra nediferencēts palielinājums 2,33 % apmērā, kas turklāt neaprobežojās ar vienkāršu indeksāciju inflācijas dēļ, bet ietvēra arī papildu palielinājumu, kas tika pamatots tādējādi, ka būtu jādod iespēja ierēdņiem iegūt no ekonomikas augšupejas.
- 46 Ja, vērtējot saskaņotību, galvenā uzmanība – pretēji izklāstītajai pensiju būtības izpratnei šajā valstī – tiktu veltīta ar “nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmu” piešķirtai nodrošinātības būtībai, būtu konstatējamās novirzes no citām šādām valsts tiesību aktos reglamentētām sistēmām. Likumdevējs ar konkrēto pasākumu – izslēdzot lielākas pensijas no indeksācijas inflācijas dēļ un vienlaikus palielinot mazāku pensiju indeksāciju inflācijas dēļ – ir iejaucies tikai ierēdņiem piemērojamā nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmā, vienlaikus atsakoties no līdzīgas iejaukšanās visās pārējās nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmās.
- 47 Visumā tas, ka *PG 1965* piemērošanas jomā ar pensiju indeksāciju 2018. gadā ir notikusi iejaukšanās ar “sociālu elementu” par sliktu lielākiem ienākumiem un par labu mazākiem ienākumiem, likumdevējs šādu “sociālā līdzsvara” pasākumu principā nav veicis privāttiesisko, darba devēju tieši izmaksāto pensiju jomā, nešķiet acīmredzami saskaņoti.
- 48 Iesniedzējtiesai šajā ziņā rodas arī jautājums, vai, vērtējot ar 2018. gadā veikto pensiju indeksāciju izraisīto nelabvēlīgo seku samērīgumu un saskaņotību, ir pieļaujama vērtēšana tikai par 2018. gadu vai tomēr ir jāņem vērā arī tas, ka šis pasākums nebija vienreizējs, jo attiecībā uz vairākiem atsevišķiem gadiem jau pieļautas šāda veida atkāpes no 2004. gadā ieviestā principiālā indeksācijas ilgtermiņa tiesiskā regulējuma, lielāko pensiju saņēmēju gadījumā indeksāciju veicot mazākā apmērā vai neveicot vispār. Kasācijas sūdzību iesniedzēji šajā ziņā apgalvo, ka viņu gadījumā (it īpaši attiecībā uz jau ilgāku laiku pensijā esošajiem tiesību subjektiem) ir radušās kumulatīvas sekas, kas esot pārsniegušas pieļaujamo apmēru.
- 49 Ciktāl atbildētāja norāda, ka iejaukšanās, veicot indeksāciju attiecībā uz lielāku pensiju saņēmējiem, ir pārciešama vieglāk, jo tā viņu dzīvesveidu ietekmējot mazāk, iesniedzējtiesas ieskatā – līdz ar iespējamām kumulatīvām sekām – nav ticis ņemts vērā arī apstākļi, ka it īpaši ierēdņu pensiju saņēmēju gadījumā ir jāpieņem, ka valsts, ja tā paredz uz iepriekšējās aktīvā dienestā esošo ierēdņu algas apmēru balstītu pensiju, izraisa ierēdņu, kuriem tā aktīvā dienesta laikā ir piešķīrusi attiecīgi lielāku samaksu, leģitīmu uz pašāvaldību balstītu izturēšanos (kura tos tiesiski pamatoti var arī rosināt, ņemot vērā tieši šo uz pašāvaldību balstīto izturēšanos, uzņemties ilglaicīgas, arī pensionēšanās gados apgrūtināšas finansiālās saistības). Ja likumdevējs pēc tam veic pasākumus, ar kuriem pensijas

saņemšanas stadijā atkal tiek novērstas šādas pašas atalgojuma sistēmas izraisītās – un plānotās – atšķirības, tas var būt pretrunā šīs sistēmas saskaņotībai.

- 50 Iesniedzējtiesa jau ir izklāstījusi, ka šajā gadījumā vērtējamās federālā civildienesta ierēdņu tiesības uz pensiju būtībā atšķiras no sociālas apdrošināšanas sistēmās paredzētajām tiesībām uz pensiju. Iespējams, ka likumdevēja paredzētais regulējuma mērķis tādu sociālās apdrošināšanas sistēmu jomā, kuras – atšķirībā no *PG 1965* – balstās uz ideju par riska kopību un ar iemaksām finansētiem pabalstiem, ir funkcionētspējas saglabāšana un sistēmas finansējamības nodrošināšana (šajā ziņā skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *NK C- 223/19*, EU:C:2020:356, 77. punkts).
- 51 Pārsūdzētajos *BVwG* nolēmumos ir arī norādīts, ka nelabvēlīgajai attieksmei pret lielāku pensiju saņēmējiem – lielākoties vīriešiem – ir jāpretstatī “kādreizējā nelabvēlīgā attieksme pret sievietēm”.
- 52 Saskaņā ar Tiesas judikatūru “vienlīdzīgas attieksmes princips [...] ir jānodrošina attiecībā uz katru atalgojuma sastāvdaļu un ne tikai atbilstoši kopējamam vērtējumam darba ņēmējiem maksātajām atlīdzībām” un valstu tiesām nav “jāvērtē un savstarpēji jāsalīdzina dažādo darba ņēmējiem vīriešiem un sievietēm konkrētajā gadījuma samaksāto atlīdzību kopums” (spriedumi, *Barber*, C-262/88, EU:C:1990:209, 34.–35. punkts, un 2000. gada 30. marts, *JämO*, C-236/98, EU:C:2000:173, 43. punkts). Ir jānoskaidro, vai tas ir uzskatāms par patstāvīgu attaisnojošu iemeslu vai tomēr pretējā gadījumā jau sākotnēji izslēdz iespēju norādīt uz vīriešu diskrimināciju šajā sakarā, ja personu grupu, kuru skar šis tiesiskais regulējums, raksturo tas, ka viņas saņem lielākas pensijas un ka tajā būtiski lielāko daļu veido vīrieši, tādēļ ka – agrāk profesionālajā dzīvē attieksme pret sievietēm parasti bija nelabvēlīgāka – vīrieši biežāk ieņēma amatus, kas ļāva saņemt lielākas pensijas.
- 53 Tomēr *BVwG* norāde varētu tikt saprasta arī kā atsauce uz LESD 157. panta 4. punktā un Direktīvas 2006/54/EK 3. pantā dalībvalstīm paredzēto iespēju veikt “pozitīvu rīcību”. Šādiem pasākumiem ir jāpalīdz sievietēm veidot savu profesionālo dzīvi līdzvērtīgi vīriešiem. Tiesa attiecībā uz atšķirīga pensionēšanās vecuma nosacījumu atkarībā no dzimuma ir nospriedusi, ka ar to “netiek kompensēti nelabvēlīgie apstākļi, kuriem karjerā tiek pakļautas ierēdnes sievietes, lai palīdzētu viņām to profesionālajā dzīvē un novērstu problēmas, ar kurām viņas var saskarties savas profesionālās karjeras laikā” (skat. spriedumus, 2001. gada 29. novembris, *Griesmar*, C-366/99, EU:C:2001:648, 64. un 65. punkts, *Leone*, C-173/13, EU:C:2014:2090, 101. punkts, 2019. gada 5. novembris, Komisija/Polija (vispārējās jurisdikcijas tiesu neatkarība), C-192/18, EU:C:2019:924, 80. un nākamie punkti, 2019. gada 12. decembris, *Instituto Nacional de la Seguridad Social* (piemaksa pie pensijām mātēm), C-450/18, EU:C:2019:1075, 64.–65. punkts). Ņemot vērā šo aspektu, šā tiesiskā regulējuma lietderība šķiet apšaubāma.

- 54 Tā kā Savienības tiesību normu interpretācija nav tik acīmredzama, ka nevarētu pastāvēt pamatotas šaubas (skat. 1982. gada 6. oktobra spriedumu *Cilfit* u.c., EU:C:1982:335), iepriekš formulētie jautājumi tiek uzdoti prejudiciāla nolēmuma sniegšanai.

DARBA VERSIJA